Του **ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ**

Ο Σίμον Βίζενταλ (1908-2005) επέζησε από τέσσερα (4) στρατόπεδα συγκέντρωσης των ναζί, από μια πορεία θανάτου, έγραψε βιβλία με θέμα τα στρατόπεδα, ίδρυσε κέντρα μελέτης του Ολοκαυτώματος, κυρίως όμως έγινε διάσημος ως κυνηγός ναζί εγκληματιών πολέμου. Την ίδια στιγμή, έχει κατηγορηθεί ότι υπερέβαλε ως προς τον ρόλο του στην υπόθεση Αϊχμαν, ότι στα βιβλία του πέφτει σε αντιφάσεις ως προς τα πραγματολογικά στοιχεία που παραθέτει και ότι πολύ επιπόλαια είχε αρχικά απαλλάξει τον Κουρτ Βάλντχαϊμ...

Στο απόσπασμα που ακολουθεί, ο Βίζενταλ περιγράφει με γλαφυρότητα την απελευθέρωση του Μάουτχαουζεν, τη θρασυδειλία των ηττημένων Ες Ες και πώς ξεκίνησε να καταδιώκει φυγάδες ναζί. Το εν λόγω απόσπασμα αποτελεί προδημοσίευση του βιβλίου του Βίζενταλ «Οι δολοφόνοι ανάμεσά μας», που κυκλοφορεί σε λίγες ημέρες από τις εκδόσεις Παπαδόπουλος σε μετάφραση της Γεωργίας Μίχα.

ΠΡΟΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ

Ηταν δέκα η ώρα το πρωί της 5ης Μαΐου 1945 όταν είδα ένα μεγάλο γκρι τανκ με ένα λευκό αστέρι στο πλάι και την αμερικανική σημαία να κυματίζει από τον πυργίσκο. Στεκόμουν στο ανεμοδαρμένο τετράγωνο που μέχρι πριν από μία ώρα ήταν ο προαύλιος χώρος του στρατοπέδου συγκέντρωσης Μάουτχαουζεν. Η μέρα ήταν ηλιόλουστη, με μια ευωδιά άνοιξης στον αέρα. Είχε πια φύγει η υπόγλυκη μυρωδιά καμένης σάρκας που πλανιόταν πάντα πάνω από τον περίβολο.

Το προηγούμενο βράδυ είχαν τραπεί σε φυγή οι τελευταίοι άνδρες των Ες Ες. Η μηχανή του θανάτου είχε σταματήσει. Στο δωμάτιό μου λίγοι νεκροί κείτονταν στις κουκέτες τους. Αυτό το πρωί δεν τους είχαν απομακρύνει. Το κρεματόριο δεν λειτουργούσε πια.

Phoca PDF

Δεν θυμάμαι πώς κατάφερα να πάω από το δωμάτιό μου μέχρι την αυλή. Μετά βίας μπορούσα να περπατήσω. Φορούσα την ξεθωριασμένη ριγέ στολή μου με το κίτρινο «J» μέσα στο κίτρινο και το κόκκινο τρίγωνο. Γύρω μου είδα κι άλλους που φορούσαν ριγέ στολές. Κάποιοι κρατούσαν σημαιάκια, χαιρετώντας τους Αμερικανούς. Πού είχαν βρει τις σημαίες; Τις είχαν φέρει οι Αμερικανοί; Δεν θα μάθω ποτέ.

Το τανκ με το λευκό αστέρι βρισκόταν μπροστά μου, περίπου στα εκατό μέτρα. Ηθελα να αγγίξω το αστέρι, ήμουν όμως πολύ αδύναμος. Είχα επιζήσει για να δω αυτή τη μέρα αλλά δεν μπορούσα να βγάλω τα τελευταία εκατό μέτρα. Θυμάμαι που έκανα λίγα βήματα και μετά τα γόνατά μου υποχώρησαν κι έπεσα κάτω με το πρόσωπο.

Κάποιος με σήκωσε. Ενιωσα την άγρια υφή μιας λαδί αμερικανικής στολής να ακουμπά απαλά τα γυμνά μου μπράτσα. Δεν μπορούσα να μιλήσω· δεν μπορούσα να ανοίξω καν το στόμα μου. Εδειξα με το χέρι μου το λευκό αστέρι, άγγιξα την κρύα, σκονισμένη θωράκιση και μετά λιποθύμησα.

Οταν άνοιξα τα μάτια μου, έπειτα από πολύ χρόνο, όπως μου φάνηκε, βρισκόμουν ξανά στην κουκέτα μου. Το δωμάτιο φαινόταν αλλαγμένο. Υπήρχε μόνο ένας άνδρας σε κάθε κουκέτα, όχι πια τρεις ή τέσσερις, και είχαν πάρει τους νεκρούς. Υπήρχε μια άγνωστη μυρωδιά στον αέρα. Ηταν DDT. Μας έφεραν μεγάλα καζάνια με σούπα. Αυτή ήταν πραγματική σούπα και είχε υπέροχη γεύση. Εφαγα υπερβολικά πολύ· το στομάχι μου δεν ήταν συνηθισμένο σε τόσο θρεπτικό φαγητό και αρρώστησα βαριά.

Οι μέρες που ακολούθησαν πέρασαν με μια ευχάριστη απάθεια. Τον περισσότερο καιρό μισοκοιμόμουν στην κουκέτα μου. Αμερικανοί γιατροί με λευκές μπλούζες έρχονταν για να δουν τι κάναμε. Μας έδιναν χάπια και ακόμα περισσότερο φαγητό – σούπα, λαχανικά, κρέας. Ημουν ακόμα τόσο αδύναμος που έπρεπε να με βοηθά ένας φίλος όταν ήθελα να βγω έξω. Είχα επιζήσει· δεν ήταν ανάγκη να πιέζω πια τον εαυτό μου να φανεί δυνατός. Είχα δει τη μέρα για την οποία προσευχόμουν όλα αυτά τα χρόνια, αλλά τώρα ήμουν πιο αδύναμος από ποτέ. «Φυσιολογική αντίδραση», έλεγαν οι γιατροί.

Εκανα μια προσπάθεια να σηκωθώ και να βγω έξω περπατώντας μόνος μου. Καθώς έσερνα τα πόδια μου σ’ έναν σκοτεινό διάδρομο, κάποιος χίμηξε πάνω μου και με έριξε κάτω. Κατέρρευσα κι έχασα τις αισθήσεις μου. Οταν συνήλθα, ήμουν στην κουκέτα μου κι ένας Αμερικανός γιατρός μού έδωσε κάτι. Δυο φίλοι κάθισαν δίπλα μου. Με είχαν μαζέψει από τον διάδρομο και με είχαν μεταφέρει στην κουκέτα μου. Είπαν ότι ένας Πολωνός κρατούμενος στον οποίο είχαν παραχωρηθεί ειδικά προνόμια με είχε χτυπήσει. Ισως ήταν θυμωμένος που ήμουν ακόμα ζωντανός.

Οσοι ήταν στο Δωμάτιο Α είπαν ότι έπρεπε να αναφέρω τον κρατούμενο στις αμερικανικές Αρχές. Τώρα ήμασταν ελεύθεροι άνθρωποι, όχι πλέον Untermenschen. Την επόμενη μέρα οι φίλοι μου με συνόδευσαν σε ένα γραφείο του κτιρίου που παλιότερα ήταν το κεντρικό γραφείο υπηρεσιών του στρατοπέδου. Μια επιγραφή γραμμένη στο χέρι, WARCRIMES(ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΠΟΛΕΜΟΥ), κρεμόταν στην

Phoca PDF

πόρτα. Μας είπαν να περιμένουμε σε έναν μικρό προθάλαμο. Κάποιος μού έφερε μια καρέκλα και κάθισα.

Μέσα από τις ανοιχτές πόρτες είδα Αμερικανούς αξιωματικούς πίσω από γραφεία να ανακρίνουν άνδρες των Ες Ες που στέκονταν σε στάση προσοχής μπροστά τους. Αρκετοί πρώην κρατούμενοι εργάζονταν ως δακτυλογράφοι. Εφεραν στο δωμάτιο έναν άνδρα των Ες Ες. Γύρισα ενστικτωδώς το κεφάλι μου στο πλάι για να μη με δει. Ηταν ένας βίαιος φρουρός· συνήθιζε να μαστιγώνει τους κρατουμένους στο πρόσωπο με το μαστίγιο ιππασίας που είχε πάντα μαζί του αν δεν έκαναν γρήγορα στην άκρη βαρώντας προσοχή όταν τον προσπερνούσαν στον διάδρομο. Κάθε φορά που έβλεπα αυτόν τον άνδρα, ένιωθα κρύο ιδρώτα στο πίσω μέρος του λαιμού μου.

Τώρα κοιτούσα επίμονα· δεν μπορούσα να το πιστέψω. Ο άνδρας των Ες Ες έτρεμε, όπως ακριβώς τρέμαμε εμείς μπροστά του. Οι ώμοι του είχαν καμπουριάσει κι εκείνος σκούπιζε συνέχεια τις παλάμες των χεριών του. Δεν ήταν πια υπερήρωας· μου έφερε στον νου παγιδευμένο ζώο. Τον συνόδευε ένας Εβραίος κρατούμενος – πρώην κρατούμενος.

Συνέχισα να κοιτάζω επίμονα, συνεπαρμένος. Δεν μπορούσα να ακούσω όσα λέγονταν όσο ο άνδρας των Ες Ες στεκόταν μπροστά στον Αμερικανό ανακριτή. Μετά βίας κατάφερνε να σταθεί σε στάση προσοχής και το μέτωπό του ήταν γεμάτο ιδρώτα. Ο Αμερικανός αξιωματικός έκανε ένα νόημα με το χέρι του κι ένας Αμερικανός στρατιώτης πήρε τον άνδρα των Ες Ες. Οι φίλοι μου είπαν ότι όλοι οι άνδρες των Ες Ες είχαν μεταφερθεί σε ένα μεγάλο τσιμεντένιο πολυβολείο, όπου θα κρατούνταν υπό φρούρηση μέχρι τη δίκη τους. Εκανα την καταγγελία μου για τον Πολωνό κρατούμενο. Οι φίλοι μου κατέθεσαν ότι με είχαν βρει αναίσθητο στον διάδρομο. Κατέθεσε κι ένας από τους Αμερικανούς γιατρούς. Μετά επιστρέψαμε στο δωμάτιό μας. Εκείνο το βράδυ ο κρατούμενος μου ζήτησε συγγνώμη παρουσία των συντρόφων μας και έτεινε το χέρι του. Δέχτηκα τη συγγνώμη του, αλλά δεν έδωσα το χέρι μου.

(...) Σκεφτόμουν διαρκώς τη σκηνή στο γραφείο. Ξαπλωμένος στην κουκέτα μου με τα μάτια κλειστά, είδα τον τρεμάμενο άνδρα των Ες Ες, έναν αξιοκαταφρόνητο, φοβισμένο λιπόψυχο στη μαύρη του στολή. Η στολή αυτή ήταν για χρόνια το σύμβολο του τρόμου. Κατά τη διάρκεια του πολέμου είχα δει νευρικούς Γερμανούς στρατιώτες (οι στρατιώτες φοβούνταν κι αυτοί τους άνδρες των Ες Ες), ποτέ μου όμως δεν είχα δει φοβισμένο μέλος των Ες Ες. Πάντα πίστευα ότι αυτοί ήταν οι δυνατοί –η ελίτ– ενός διεφθαρμένου καθεστώτος. Μου πήρε πολύ καιρό για να καταλάβω τι είχα δει: Οι υπερήρωες γίνονταν λιπόψυχοι μόλις δεν προστατεύονταν πια από τα όπλα τους. Ηταν τελειωμένοι.

Σηκώθηκα από την κουκέτα μου και βγήκα από το δωμάτιο. Πίσω από το κρεματόριο, άνδρες των Ες Ες έσκαβαν τάφους για τους τρεις χιλιάδες συντρόφους μας που είχαν πεθάνει από ασιτία και εξάντληση μετά την άφιξη των Αμερικανών. Κάθισα κάτω, κοιτώντας τους άνδρες των Ες Ες. Πριν από δύο εβδομάδες θα με είχαν σκοτώσει στο ξύλο αν είχα τολμήσει να τους κοιτάξω· τώρα έδειχναν να φοβούνται να περάσουν δίπλα μου. Ενας από αυτούς εκλιπαρούσε έναν Αμερικανό στρατιώτη για τσιγάρο. Ο στρατιώτης πέταξε αυτό που κάπνιζε. Ο

Phoca PDF

άνδρας των Ες Ες έσκυψε, αλλά ένας άλλος ήταν πιο γρήγορος και άρπαξε τη γόπα· οι δυο τους άρχισαν να παλεύουν, μέχρι που ο στρατιώτης τούς διέταξε να απομακρυνθούν.

Είχαν περάσει δύο μόλις εβδομάδες και η ελίτ του χιλιετούς Ράιχ πάλευε για ένα αποτσίγαρο. Πόσα χρόνια είχαν περάσει από τότε που είχαν δώσει σ’ εμάς τσιγάρο; Επέστρεψα στο δωμάτιό μου και κοίταξα γύρω μου. Οι περισσότεροι σύντροφοί μου ήταν ξαπλωμένοι με απάθεια στις κουκέτες τους. Μετά τις στιγμές ευτυχίας, πολλοί από αυτούς υπέφεραν από κρίσεις κατάθλιψης. Τώρα που ήξεραν ότι θα ζούσαν είχαν επίγνωση του ανούσιου της ζωής τους. Είχαν γλιτώσει – δεν είχαν όμως κανέναν να ζήσουν για χάρη του, κανένα μέρος να επιστρέψουν, κανένα κομμάτι να μαζέψουν.

Επρεπε να κάνω κάτι για να αποφύγω να ενδώσω σε τέτοιου είδους απάθεια. Κάτι έπρεπε να με βοηθήσει ώστε να μην έχω εφιάλτες όταν έπεφτε το σκοτάδι και ονειροπολήσεις κατά τη διάρκεια της μέρας. Ηξερα ακριβώς τι μπορούσα να κάνω – και τι όφειλα να κάνω.

Πήγα στο γραφείο και πρόσφερα τις υπηρεσίες μου. Ηλπιζα να μη δώσουν σημασία στην εμφάνισή μου. Ο Αμερικανός υπολοχαγός με άκουσε και κούνησε το κεφάλι του. Τι θα μπορούσαν να με κάνουν; Είπε ότι δεν είχα ούτε εκπαίδευση ούτε εμπειρία.

«Και, παρεμπιπτόντως, πόσα κιλά είσαι;» ρώτησε. Είπα ψέματα. «Πενήντα έξι». Ο υπολοχαγός γέλασε. «Βίζενταλ, πήγαινε, πάρ’ το χαλαρά για λίγο και έλα να με βρεις όταν θα είσαι πράγματι πενήντα έξι κιλά». Δέκα μέρες αργότερα, είχα πάρει λίγο βάρος. Τώρα έβαζα και λίγο μέικ απ. Είχα βρει ένα κομμάτι κόκκινο χαρτί και το χρησιμοποιούσα για να βάφω λίγο τα χλομά μου μάγουλα. (…)

Ο υπολοχαγός πρέπει να είχε καταλάβει πόσο σημαντική ήταν η δουλειά για μένα, αφού είπε ότι μπορούσα να ξεκινήσω αμέσως και με ανέθεσε σε έναν λοχαγό Ταρακούζιο (Tarracusio), Ρώσο πρώην αριστοκράτη που είχε μεταναστεύσει το 1918 στις Ηνωμένες Πολιτείες από την επαρχία της Γεωργίας. Είχε διδάξει διεθνές δίκαιο στο Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ.

Συνόδευα τον λοχαγό Ταρακούζιο στις εργασίες του, αναζητώντας φρουρούς των Ες Ες από το Μάουτχαουζεν που κρύβονταν στην ύπαιθρο εκεί γύρω. Κάποιες λίγες φορές ο Ταρακούζιο μου ζήτησε να κάνω συλλήψεις μόνος μου.

Ποτέ δεν θα ξεχάσω την πρώτη μας υπόθεση. Πήγαμε με το αυτοκίνητο στο μικρό σπίτι ενός άνδρα των Ες Ες ονόματι Σμιτ (Schmidt). Ηταν ένας από τους φρουρούς μας, ένας ασήμαντος ανθρωπάκος με εμφάνιση εξίσου ασήμαντη. Ανέβηκα στον δεύτερο όροφο, τον βρήκα και τον συνέλαβα. Δεν προσπάθησε καν να αντισταθεί. Ετρεμε. Το ίδιο κι εγώ, αλλά για άλλο λόγο. Είχα νιώσει αδυναμία από τα σκαλιά που είχα ανέβει και από τον ενθουσιασμό. Χρειάστηκε να καθίσω για λίγο.

Ο Σμιτ με πήρε από το μπράτσο και με βοήθησε καθώς κατεβαίναμε μαζί τις σκάλες. Θα μπορούσε εύκολα να προσπαθήσει να ξεφύγει. Αν μου είχε δώσει μια

Phoca PDF

ελαφριά σπρωξιά, θα είχα πέσει στις σκάλες κι εκείνος θα μπορούσε να διαφύγει από το πίσω μέρος του σπιτιού.

Δεν του πέρασε όμως καν από το μυαλό να τρέξει για να ξεφύγει. Ηταν παράλογο· ήταν σαν να κουβαλάει λαγός το κυνηγόσκυλο. Κάθισε στο τζιπ πίσω από τον κάπτεν Ταρακούζιο κι εμένα και ικέτευε για έλεος. Εκλαιγε. Είπε ότι εκείνος ήταν ένα από τα μικρά ψάρια. Γιατί τσιμπήσαμε αυτόν; Δεν είχε κάνει κάτι κακό. Είχε ενεργήσει αυστηρά υπό τις εντολές άλλων. Ορκίστηκε ότι είχε βοηθήσει πολλούς κρατουμένους.

Είπα στον Σμιτ: «Ναι, βοηθούσες τους κρατουμένους. Σε είχα δει πολλές φορές. Τους βοηθούσες καθ’ οδόν προς το κρεματόριο».

Επειτα απ’ αυτό δεν ξαναμίλησε. Καθόταν απλώς εκεί, σκυφτός στο πίσω κάθισμα, με τα δάχτυλά του να συστρέφονται και να τρέμουν, μέχρι που φτάσαμε στο στρατόπεδο και τον παραδώσαμε στους ανθρώπους των Εγκλημάτων Πολέμου.

Ο Σμιτ ήταν ο πρώτος μου «πελάτης» – και υπήρξαν πολλοί ακόμα τις εβδομάδες που ακολούθησαν. Δεν ήταν ανάγκη να πας μακριά. Σχεδόν έπεφτες πάνω τους. Κατά τη διάρκεια των επόμενων μηνών βοήθησα να μπει μια σειρά σε μαρτυρίες που χρησιμοποιήθηκαν στις δίκες για εγκλήματα πολέμου που διεξήχθησαν από αμερικανικό στρατοδικείο στο Νταχάου λίγους μήνες αργότερα.

ΠΗΓΗ: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 24.5.2021

Phoca PDF